

Yttrande över SOU 2026:46 – Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige

Leader Östra Skåne delar utredningens bedömning att Sveriges framtida utvecklingspolitik behöver ta större hänsyn till olika platsters förutsättningar och till de betydande skillnader som finns såväl mellan som inom landets regioner.

Vi ser positivt på ambitionen att skapa en mer sammanhållen och platsbaserad utvecklingspolitik. Samtidigt ser vi en risk i att landsbygdspolitiken upphör som eget politikområde och integreras i en bredare regional utvecklingspolitik. För att förändringen ska innebära en faktisk förstärkning av landsbygdsperspektivet krävs att ambitionerna får ett tydligt genomslag i styrning, resursfördelning, genomförande och uppföljning.

Landsbygdsperspektivet måste få reellt genomslag

Utredningen konstaterar själv att regionerna redan i dag uppger att de arbetar för utveckling i hela länet, men att det endast i undantagsfall går att se hur det territoriella perspektivet påverkar styrning och prioriteringar. Utredningen konstaterar också att ett urbant perspektiv ofta påverkar hanteringen av inomregionala skillnader.

Detta är enligt vår mening en central utgångspunkt för den fortsatta utformningen av politiken.

Vi välkomnar därför förslaget att olika platsters förutsättningar ska beaktas vid planering, genomförande och uppföljning och att detta även ska gälla vid fördelningen av statliga medel.

Men det räcker inte att ange att olika platsters förutsättningar ska beaktas. Den framtida politiken behöver också innehålla tillräckligt starka och uppföljningsbara styrmedel för att säkerställa att detta sker i praktiken.

Det finns annars en risk att resurser även fortsättningsvis koncentreras till de platser där det redan finns starka organisationer, stora utvecklingsmiljöer, hög genomförandekapacitet och pågående tillväxt. Det är ofta enklare att skapa ytterligare utveckling där utveckling redan pågår.

En sammanhållen utvecklingspolitik måste också förmå göra det motsatta: skapa förutsättningar för utveckling där marknaden, demografin, avstånden eller den institutionella kapaciteten innebär att utveckling inte uppstår av egen kraft.

Det är först då en sammanhållen utvecklingspolitik på allvar kan bidra till ett sammanhållet Sverige.

Det krävs styrmedel som gör skillnad

Om landsbygdspolitiken inte längre ska utgöra ett eget politikområde blir det särskilt viktigt att landsbygdsperspektivet inte reduceras till en formulering som ska "beaktas".

Det behöver vara möjligt att följa hur regionala prioriteringar och statliga utvecklingsmedel kommer olika delar av ett län till del och på vilket sätt landsbygders särskilda förutsättningar faktiskt har påverkat de prioriteringar som gjorts.

Uppföljningen bör därför inte enbart redovisa vilka insatser som genomförts och vilka samlade resultat som uppnåtts. Den bör också synliggöra den geografiska fördelningen av insatser och resurser och hur dessa bidragit till utveckling i olika typer av geografier.

Det behövs med andra ord mekanismer som gör att ambitionen om olika platsers förutsättningar får konsekvenser i faktiska beslut, resursfördelning och resultat.

Annars finns en risk att en politik som syftar till ökad sammanhållning i praktiken fortsätter att förstärka de geografier som redan har de bästa förutsättningarna att tillgodogöra sig utvecklingsresurser.

Lokal utveckling kan inte organiseras enbart uppifrån

En väl utformad regional utvecklingsplan är i sig ingen garanti för att lokal utveckling faktiskt kommer till stånd.

En betydande del av utvecklingskraften på landsbygden bärs av byalag, föreningar, företag, sociala entreprenörer och andra lokala aktörer. Dessa aktörer verkar inte naturligt inom regionala eller statliga strukturer och kan heller inte förväntas organisera sig utifrån den offentliga förvaltningens geografier, processer eller prioriteringar.

Utredningen pekar själv på att det på lokal nivå ofta redan finns ett etablerat och förankrat landsbygdsperspektiv, bland annat genom kommunala landsbygdsstrategier, lokala utvecklingsplaner och lokala utvecklingsstrategier inom Leader.

Detta behöver tas på allvar i utformningen av den nya politiken.

För att en sammanhållen utvecklingspolitik ska få genomslag krävs därför strukturer som kan överbrygga avståndet mellan den offentliga utvecklingspolitiken och det lokala engagemanget. Det handlar inte bara om att föra regionala prioriteringar till den lokala nivån, utan lika mycket om att fånga upp kunskap, initiativ och utvecklingskraft underifrån och ge dessa möjlighet att påverka utvecklingen.

Leader som verktyg för lokalt ledd utveckling

Här ser vi Leader som ett viktigt verktyg. Utredningen lyfter själv fram leadermetodens mervärden i form av bland annat lokalt engagemang, lärande, partnerskap, samverkan och tillit och föreslår att regionerna ska samråda med de lokala aktionsgrupperna.

Under många år har Leaderområden byggt upp lokala och sektorsövergripande nätverk och relationer mellan civilsamhälle, företag och offentlig sektor. Det är ett socialt och institutionellt kapital som inte enkelt kan återskapas genom nya administrativa strukturer.

Leader bör därför ses som en av de befintliga strukturer som kan bidra till att den nya politikens platsbaserade ambition får genomslag på lokal nivå. Genom lokala utvecklingsstrategier och lokala aktionsgrupper kan behov och möjligheter identifieras underifrån samtidigt som lokala aktörer kan mobiliseras kring konkret utveckling.

Leader kan därmed både fånga upp initiativ och behov som annars riskerar att aldrig nå de regionala strukturerna och bidra till att regionala och nationella ambitioner får konkret förankring och genomslag på lokal nivå.

Vi ser därför positivt på förslaget om samråd med de lokala aktionsgrupperna. Samtidigt bör den kunskap, de nätverk och den mobiliseringsförmåga som byggts upp inom Leader tas till vara bredare i genomförandet av den framtida sammanhållna utvecklingspolitiken.

Det förutsätter att Leader även fortsättningsvis behåller sin karaktär av lokalt ledd utveckling. Värdet ligger just i förmågan att fånga upp och mobilisera den lokala utvecklingskraft som inte självklart organiserar sig inom regionala eller statliga strukturer.

Sammanfattande synpunkter

Leader Östra Skåne välkomnar utredningens ambition om en mer sammanhållen och platsbaserad utvecklingspolitik och delar uppfattningen att olika platser förutsättningar måste få större betydelse för framtidens utvecklingsarbete.

Samtidigt innebär förslaget att landsbygdspolitiken integreras i ett bredare politikområde. Det ställer höga krav på den fortsatta utformningen av politiken.

Om förändringen ska innebära en faktisk förstärkning av landsbygdsperspektivet behöver det finnas tillräckligt starka och uppföljningsbara styrmedel som säkerställer att resurser och utvecklingsinsatser når hela landet – även de platser där förutsättningarna för utveckling är svagare och där utvecklingen därför kan kräva ett mer aktivt samhälleligt stöd.

Det behöver också finnas strukturer som säkerställer att lokal kunskap och lokal utvecklingskraft inte går förlorade när politiken samlas i en starkare nationell och regional struktur. Här bör befintliga strukturer för lokalt ledd utveckling tas till vara.

En sammanhållen utvecklingspolitik bör därför inte endast bedömas utifrån hur mycket utveckling den skapar, utan också utifrån **var utvecklingen sker, vilka delar av landet som får del av resurserna och vilka människor och aktörer som ges faktisk möjlighet att bidra till och påverka utvecklingen.**

Det är först när dessa perspektiv får konkret genomslag som ambitionen om ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige kan förverkligas i hela landet.